

13.05.2024

POL-2024-63153

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö 24.4.2024, asia HE 30/2024 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt keskusrikospoliisilta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta.

1. Lausuttavana oleva asia

Esityksen tarkoituksena on tehdä tarvittavat muutokset ulkomaalaislakiin EU:n turvapaikkamenettelydirektiivin mukaisen rajamenettelyn käyttöön ottamiseksi Suomessa. Rajamenettely on turvapaikkamenettely, jossa tietyt kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset voidaan tutkia hakijoiden ollessa rajalla, kauttakulkualueella tai niiden läheisyydessä menettelyn ajan.

Lisäksi ulkomaalaislain nopeutettua turvapaikkamenettelyä koskeva sääntely uudistettaisiin ja mahdollistettaisiin turvapaikkapuhuttelun pitäminen käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa.

Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetussa laissa ehdotetaan muutettavaksi vastaanottopalveluja koskevaa säännöstä.

Keskusrikospoliisi lausuu asiassa seuraavaa.

2. Esityksen tavoitteista

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä ja kannatettavana hallituksen esityksen tavoitetta uudistaa nopeutetun menettelyn käyttämistä koskevaa säännöstä ja ottaa käyttöön turvapaikkamenettelydirektiivin mahdollistamat säännökset rajamenettelystä.

3. Nopeutetun menettelyn käytön alan laajennus

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että nopeutetun menettelyn käyttämisen alaa laajennetaan esityksessä ehdotetulla tavalla kaikkiin niihin turvapaikanhakijoihin, joiden voidaan vakavista syistä katsoa olevan vaaraksi kansalliseen turvallisuudelle tai yleiselle järjestykselle, taikka kun hakija on poistettu maasta pakkokeinoin yleistä turvallisuutta tai yleistä järjestystä koskevista

vakavista syistä. Kansallisen ja sisäisen turvallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että edellä mainitut henkilöt voidaan kielteisen päätöksen jälkeen poistaa maasta nopeasti.

4. Rajamenettely

Keskusrikospoliisi toteaa, että EU-alueella luvattoman edelleen liikkumisen ympärille on kehittynyt merkittävässä määrin myös rikollista toimintaa. Myös Suomen itärajan yli loppuvuonna 2023 saapuneista turvapaikanhakijoista merkittävä osa on liikkunut Suomesta edelleen muualle EU-alueelle, ja ilmiön ympärille on muodostanut rikollista toimintaa.

Keskusrikospoliisi katsoo, että esitetyn rajamenettelyn käyttöönotto mahdollistaisi viranomaisille menettelyyn otettujen henkilöiden turvapaikkahakemusten tehokkaamman käsittelyn sekä osin turvapaikkajärjestelmän väärinkäyttöihin puuttumisen.

Keskusrikospoliisi katsoo, että rajamenettely on yksi työkalu, jonka avulla saatetaan vaikuttaa muuttoliikkeeseen liittyviin väärinkäyttöihin. Hallituksen esityksen mukaisesti keskusrikospoliisi katsoo, että rajamenettelyn käytön tulisi olla mahdollista niin normaalissa kuin poikkeustilanteessa (ilman käyttöönotolle asettavaa erillistä kynnystä eli niin normaalissa turvapaikkatilanteessa, laajamittaisen maahantulon tilanteessa kuin osana muuttoliikkeen välineellistämisen vastaamiseen tarvittavia toimia).

Hallituksen esityksen mukaan rajamenettely ei olisi soveltunut loppuvuonna 2023 Suomen itärajan kautta yli saapuneista turvapaikanhakijoista kuin pienen osaan. Vaikka rajamenettelyn käyttöön ottaminen ei mahdollista kolmannen maan kansalaisia välineellistävän tahon toimintaan vaikuttamista, keskusrikospoliisi toteaa, että Suomessa rajamenettelyn tehokkaalla soveltamisella voi olla ennalta estävää vaikutusta lähtömaissa.

Keskusrikospoliisi pitää Suomen sisäisen turvallisuuden kannalta olennaisena, että lainsäädäntö mahdollistaa turvapaikkamenettelyn aikana viranomaisille tehokkaat ja tosiasialliset keinot rajoittaa maahan saapuvien hakijoiden luvatonta edelleen liikkumista muihin EU-maihin.

4.1. Liikkumisvapauden rajoitus

Hallituksen esityksen mukaan rajamenettelyä sovellettaessa hakijalla olisi velvollisuus oleskella hänelle osoitetun vastaanottokeskuksen alueella. Vastaanottokeskuksella ei kuitenkaan hallituksen esityksen mukaan olisi aktiivista ja ajantasaista velvollisuutta seurata sitä, oleskelevatko rajamenettelyyn määrättyt asiakkaat tosiasiaassa vastaanottokeskuksen alueella vai eivät. Mahdolliset katoamiset huomattaisiin kuten muissakin vastaanottokeskuksissa. Keskusrikospoliisi toteaa, ettei edellä mainittu toimintatapa mahdollista kovinkaan reaaliaikaisen tilannekuvan muodostamista. Tilannekuva taas vaikuttaa esimerkiksi rikollisen toiminnan paljastamisen edellytyksiin.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan paljastavan toiminnan edellytyksiä voitaisiin vahvistaa esimerkiksi siten, että rajamenettelyn piiriin otetuilla henkilöille säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa läsnäolostaan vastaanottokeskukselle vastaanottokeskuksen määrittämällä tavalla.

Hallituksen esityksessä todetusti myös keskusrikospoliisi pitää säilöpohjaista mallia liian raskaana hakijoiden suurta enemmistöä varten.

4.2. Yleinen järjestys ja turvallisuus vastaanottokeskuksen alueella

Keskusrikospoliisi toteaa, että tilanteissa, joissa osa vastaanottokeskuksen alueella olevista hakijoista saa liikkua vapaasti ja osa ei, voi tilanteella olla vaikutusta yleiseen ilmapiiriin ja sitä kautta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen. Tämä voi näkyä ainakin yksittäisinä poliisille ohjautuvina tehtävinä.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Robin Lardot

Rikosylitarkastaja

Ari Lahti

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 13.05.2024 klo 10:31. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta, HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi

Poliisihallitus